

Deum per seipsum, an vero per Sanctos orandi; et resolvitur bene hæc quæstio a Jo. Andrea Copensteinio dicente, optimum quidem esse, si uterque jungatur; si tamen quis seorsum spectetur, priorem quidem secundum se præstantiorem esse, cum sit Latria actus, posteriorem tamen ob plures rationes saepe utiliorem esse posse. 1. Quia in eo major Dei veneratio reperitur, quo enim plures se coram Deo prosternunt, tanto major illi honor exurgit. 2. Etiam major in illo demissio exereetur, dum homo orans indignum se agnoscit, qui sine mediatore Deum interpellat. 3. Major intervenit charitatis, tum erga Deum (quatenus plures ad ejus obsequium sollicitantur) tum erga proximum (dum causa ea datur bene agendi, et charitatem exercendi) significatio. 4. Articuli de communione Sanctorum, quam in Apostolico Symbolo profiteremur, repetita professio exereetur, quæ utilitas hoc maxime tempore, quo Hæretici dietam communionem tantopere impugnant, merito non parvi faciendæ est. *In appen. de cultu SS. p. 8.*

Cum ductus est in Ægyptum Joseph, benedixit Deus domui Ægyptii propter Joseph, et multiplicavit tam in ædibus, quam in agris, cunctam ejus substantiam. GEN. XIX, 5.

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Trismegisto l. II. Ludovicus Granatensis in Sylva locorum communium. Verb. Sanctus.

Theophylus Bernardinus de præsidiis religiosæ perseverantiæ l. VII.

Laurentius Beyerlink in Promptuario morali them. XI, in Festo omnium Sanctorum.

Petrus Sanchez in regno Dei part. VI, c. III.

Mathias Faber part. I, con. IV, v, VI, in Festo omnium Sanctorum. Et con. v, in Festo S. Martini. Item Fr. Rogat. conc. v. Nicolaus Lancizius opusc. XI, c. XXVII.

Antonius Dauroultius in Catechismo historiali c. III, tit. XLV.

SCANDALUM

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Scandalum* (de quo hic sermo est) est dictum, vel factum minus rectum, quod ex se occasionem ruinae præbet alteri. Unde Tertullianus ait: Scandalum non bonæ rei, sed malæ exemplum est, ædificandi ad delictum; nam bonæ res neminem scandalizant, nisi malam mentem, ex se enim, quod rectum est, potius instruit, et ducit proximum ad tutum viæ progressum. S. Hieron. *apud Beyerlink. V. eodem.*

DIVISIO. — Dividitur 1. In *Scandalum datum et acceptum, seu activum et passivum. Illud est dictum, vel factum occasionem ruinae alteri præbens, ut supradictum. Et hoc, juxta Theologos, semper est peccatum in eo, qui scandalizat, cum ipsum opus sit peccatum, vel speciem habens peccati; unde vitandum est, ne proximus ad idem pedem impingat, et labatur. Istud, seu passivum est, quod provenit ex bono alterius opere, aut saltem ex dicto, factove speciem boni habente, et hoc proprie in eo, qui scandalizatur, locum habet, estque pariter peccatum, si quis sine rationabili causa occasionem suæ ruinae accipiat. BEYERLINK. *Ibidem.**

Dividitur 2. In *scandalum per se, et per accidens. Illud committitur, quando directe intenditur ruina alterius, ut si adulter alienam sollicitet ad adulterium. Istud est, quando non quidem directe intenditur talis ruina, prævidetur tamen probabiliter sequutura, ut si coram pusillis, quis peccet, vel die vetito carnes comedat, dicendo, quod habeat veniam.*

S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem. Ps. CXL.

Funes extenderunt in laqueum; juxta iter scandalum posuerunt mihi. Ps. CXXX.

FUGA. — Via justorum absque offendiculo. *Prov. XV.*

Vade post me Satana; scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum. MATTH. c. XXVI.

Studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et homines semper. *Actuum, Ap. c. XXIV.*

DAMNUM. — Homo de Israel, quicumque

scandalum iniquitatis statuerit, contra faciem suam, ponam faciem meam super hominem illum, et faciam eum in exemplum, et proverbium, et disperdam eum de medio populi mei. *EZECH. c. XIV.*

Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de Regno ejus omnia scandala, et eos, qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in caminum ignis. *MATTH. XIII, 41.*

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. *MATTH. XIII, 6.*

Impossibile est, ut non veniant scandala; vae autem illi, per quem veniunt scandala. *LUC. XVII.*

Scandalizastis plurimos, propter quod, et ego dedi vos contemptibiles omnibus populis. *MALACH. II, 8.*

Peccantes in fratres, et perentientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. *I. Cor. VIII, 12.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Calumniatores dicere possunt omnes iniquos, non solum, qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus, et vitæ reprobe exemplo interna nostra dissipare contendunt; illi namque ea, quæ nobis extra sunt, invadere ambiunt; isti vero nos prædare quærunt. Et tandem paulo post subjungit, inquiens: Quantum morum vita a rerum distat substantia, tanto gravior calumniator est, qui male vivendo vim inferi nostris moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus; nihil iste de nostra sustentatione subtrahit, sed exempla nobis perditionis apposuit. S. GREG. I. *XXVI, mor. c. x.*

Non omnium scandala æqua sunt lance pensanda, aliter namque accipienda sunt scandala pusillorum, et aliter Pharisæorum, illorum quippe scandalum de ignorantia, istorum de malitia descendit; illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt, isti quia oderunt. *BERNARD. de præcept. et disput.*

In quantum possumus sine peccato, vitare de proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum oritur, utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. *GREG. in Ezech.*

Constat, ubi veritas necessaria in causa non est, nec licite scandalum quodlibet posse

committi; nec juste præcipi, nec innoxie consentiri. *BERNARD. in Epist.*

NECESSITAS. — Sunt homines, qui putant, sibi in bene vivendo sufficere conscientiam, et non valde curant, quid de illis aliter existimetur, ignorantes, quia cum homo viderit hominem bonæ conscientie negligentius viventem, ædificatur non ad ea, quæ perscrutatur, sed ad ea, quæ suspiciatur: neque enim potest intrare in conscientiam tuam, quam videt Deus. Conscientia tua coram Deo est; conversatio tua coram fratre tuo, si de te ille aliquid mali suspicans, perturbatus ædificatur ad aliquid faciendum, quod te putat facere, dum sic vivis; quid prosit, quia venter conscientie tuæ hausit aquam puram, et ille de tua negligentia conversationem bibit turbatam? S. AUG. I. IX, c. IX.

Si etiam per se ipsas graves sunt delictorum nostrorum poenæ, ubi et istæ accedent, scilicet exemplorum malorum, quando salvabimur? non enim putemus, nos excusationem habituros, si quando delictorum socios invenerimus; nam istud supplicium magis angebit. S. CHRYS. *hom. XXV, ad Rom.*

DAMNUM. — Peccata majorum, id est, Principum secularium, et Prælatorum Ecclesie, præcipue faciunt nomen Dei blasphemari, unde minores excusant se a peccatis suis propter peccata majorum. *BELLOY. apud Mansi tr. XXVII, dis. X, n. 9.*

Scire Prælati debent, quod, si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quod ad subditos suos perditionis exempla mittunt. S. GREG. p. III, *post. cap. 1, ad mon. IX.*

Qui alios scandalizant, et impie convertuntur, Deum, quantum in ipsis est, vilificare, et maculare feruntur; propter quod Deus per Ezechielem ait Judæis: *Commaculastis Nomen sanctum meum. Et iterum: Poluistis Nomen meum in gentibus. DIO. CAR. in c. I, Petr. II.*

Si Dominus pretium sanguinis dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem sustinere ab eo persecutionem, qui suggestionem mala, exemplo pernicioso, scandali occasione avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui sanguinem suum fudit. S. BERN. *apud Mansi dis. XIII, n. 3.*

Si eripere pallium vel tunicam alicujus, malum est, uxorem vero pejus, et vitam deterius; quanto omnium horum pessimum est, ejus animam interficere, eam æternis

ignibus perpetuo torrendam adigere? *Væ qui devorat plebem Domini, sicut escam panis.* S. THOM. *Villa. ser. de S. Mic.*

Igitur, et tu quoque, si reliquis perditionis causa fueris, graviora patieris, quam qui per te subversi fuerint, neque enim peccare tantum in se perditionis habet quantum quod relinqui ad peccandum inducuntur. S. CURTIS. *hom. XXI, ad Rom.*

Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum seducit, aperte denunciat: quoniam *væ homini illi, per quem scandalum venit.* BERN. *sup. cant. serm. IX.*

EXEMPLA SACRA.

QUALITAS. — Origo primaria, seu primus scandali inventor Lucifer fuit; qui pessimum hoc lolium primo in Paradiso cœlestis seminavit, et postea in terrestri, prius in natura Angelica, et postea in humana, qui tertiam stellarum partem seduxit, precipitavit, et ex firmamento æterni extraxit, easque in lethales fecit degenerare comelas; quibus transactis ad Evam se contulit, eamque seduxit, eamque mediante, Adamum. Atque hanc ob causam Verbum incarnatum, quando Petrum redarguit, ab humana Redemptionis calice bibendo eum retrahere volentem, Satanam nuncupavit dicens, *Vade post me Satana;* cujus hanc immediate subjunxit rationem; *Scandalum es mihi;* volens per hoc demonstrare, eos demones potius, quam homines appellandos esse, qui aliis præbent scandalum. MANSI *disc. VII, n. 2.*

FUGA. — Christus Matrem suam S. Josepho desponsari voluit, ne lapidaretur a Judæis, ut adultera; sive ut omne arceret scandalum, quod alias Judæi ex ipsius nativitate concipere potuissent. Idem quoque Redemptor noster ab omni erat tributi debito immunis, utpote in cujus femore scriptum erat: *Rea Regum, et Dominus Dominantium,* et tamen S. Petrum sollicite ad mare dimisit, ut ex ore piscis monetam emerret, qua pro se, et Petro tributum exolvere posset, idque, ut sapiens Magister noster ait: *Ut non scandalizemus eos;* ob eandem quoque rationem circumceidi, et infami filiorum Adæ signo notari voluit. S. HIER. *in cap. II Matth.*

S. Theodorus Studita videns, quod per pessimum Constantini VI, Imperatoris obsœcantis exemplum, quod legitimam conjugem suam a se repellendo edebat, multum quoque etiam in remotis provinciis similes

excessus committerent, repudiando a se uxores suas, aliasque juxta libidinem superinducendo, ne hoc venenum serperet ulterius, postquam illum acriter reprehendisset, contra ipsum in ejus præsentia, et in conspectu omnium, excommunicationis fulminavit sententiam. BARO. *anno 793, n. 37.*

S. Bernardus de semetipso ait: Mori timeo, quoniam non sum paratus; malo tamen mori, et misericordiæ Dei me committere, quia benignus et misericors est. At vero quamobrem Doctor hic mellifluus mori cupiebat magis quam vivere? num forte Ecclesiæ aliqua hæresum, schismatis, vel persecutionis imminet gravis tempestas? aut vero mortem desiderabat, ob habituales, et penose cujusdam infirmitatis, qua tenebatur, violentiam? aut vero, quam fieri poterat, citissime Deo uniri anhelabat? nihil horum. Sed audite verum hujus desiderii motivum, ipsismet mellifluis Doctoris ore expressum: *Malo mori, inquit, quam de mala mea conversatione alicui scandalum dare; et tamen non jam dico, anima ejus, sed corpus ipsius, vehementer extenuatum, utpote verum Spiritus Sancti sacramentum, ad integrum quemdam mundum ædificandum sufficiebat.* S. BERN. *c. xxxv, de int. dom.*

Eleazarus senex, ab amicis multisque aliis suasus, ut ad dandam Antiocho satisfactionem saltem simularet se velitas in lege carnes manducare, intrepide respondit: *præmâti se velle in infernum.* Cujus hanc subjunxit rationem: *Non enim ætati nostra dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vite tempus decipiantur.* Radiceemne fractiferorum horum germinum dignoscere cupitis? a puero optimæ conversationis actus, per nonaginta solidos annos vitam duxerat exemplarem, virtuteque solam colere didicerat; hic unius impulsus erat, qui eum ab omni etiam scandali umbra avellebat, et absterrebat. (L. II. *Mac. c. vi.*) Cujus constantiam S. Cyprianus etiam veneratur discursu sequenti: *Non juvenibus tantum, sed et senibus congruit, fratrum imbecillitati consulere, ne senectus perire provocet juventutem, ex qua debent omnia salutaria documenta procedere.* Maluit vitam suam tormentis obijcere, quam cuiquam causa perditionis existere; et nos ubi nulla tormenta sunt, fluxibus solis nolimus salvan-

dos fratres antepone, nec contenti sumus sine ullis cruciatibus tam nobis prodesse, quam cæteris, cum ille noluit vivere morturus. S. CYPR. *in Gloss.*

Surius de S. Procopio Martyre refert, quod in persecutione Diocletiani manibus illius a Judice igniti carbones impositi fuerint, ut ab eorumdem ardore victus eodem super aram projiceret, atque hoc signo circumstantibus, se Diis sacrificare, declararet; at vero invictus Martyr manus potius sibi comburi permisit, quam ut tale circumstantibus præberet scandalum. (SURIVS, 8 *jul.*) Similiter de S. Barlaam, qui utpote rusticus, vilibus quidem erat natalibus oriundus, sed per Martyrium valde illustris factus, referunt Annales Ecclesiastici, quod Pagani, posito super altare igne, manum dexteram prunis incensis repletam violenter coegerint in altare excutere; ille vero manum in mediis carbonibus tenuit immobilem illamque potius conflagrari permisit, quam ut scandalum daret. Unde S. Basilius illum merito Deo dicere potuisse ait: *Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti, et cum gloria suscepisti me.* BAR. *anno 304, n. 63.*

DAMNUM. — Supplicium, quo divina Justitia in Regem Achab animadvertit, severum quidem, et rigidum fuit, multo tamen atrocius fuit illud, quod de Jezabel conjuge ejus sumpsit; ille enim in bello infelice moruus est, et modicum sanguinis sui partem canes lixerunt: septuaginta quoque capita totidem filiorum suorum, a Jehu, qui ei in Regno successit, præcisâ post mortem ejus in aliquot cophinis missa fuerunt; Jezabel autem e fenestra præcipitata, et totaliter, excepto cranio, pedibusque ac summis manibus, a canibus devorata fuit. (L. III. *Regum. c. XXII et IV Reg. c. IX et XX.*) Abulensis causam examinans, cur hæc majori cum rigore punita fuerit, inquit: *Quanto peccata sunt majora, tanto gravior eis poena correspondet, et tamen cæteri de progenie Achab occidendi erant, et Jezabel peccaverat plus, quam omnes illi, ergo illi debebatur poena major, quam mors, et istud erat, quod proculcaretur ab equis, et laceraretur a canibus.* In alia vero questione difficultatem totaliter solvit, dicens: *Ipsa incitabat Achab ad omne malum;* erat enim calix aureus Babylonie, qui illum inebriavit; qui nihil fere istorum fecisset, nisi Jezabel movisset eum. ABUL. *q. XXXIV, in 4. Reg.*

De Heli, et filiis ejus prædixit Deus: *Facio*

verbum, quo quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus. At vero cur, obsequo, divina Justitia indignata tot in hæc domum iræ suæ fulmina vibravit? Sacer Textus ait: *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino.* At vero in quoniam illud peccatum consistebat? num forte in eo, quod carnes sacrificatas sibi rapuerint? si ita est, peccatum hoc adeo grave esse non videtur, cum Deus per os Psalmistæ dicat: *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Respondeo igitur: malitia peccati ipsorum non consistebat in eo, sed exacerans excessus, quem Deus in illis exercebatur, scandalum publicum erat, quia retrahebant homines a Sacrificio Dei. Et ideo S. Gregorius ait: *Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod poenitentia lacrymis non deletur.* Et paulo post ait: *Grande nimis peccatum erat coram Domino, quia ad peccandum alios pertraheret.* S. GREG. *in lib. I. Reg. c. II.*

Simeon inter fratres suos solus a Josepho in carcere fuit retentus; quia, ut Dionysius Carthusianus ait, magis peccavit in Joseph sua crudelitate, et alios incitavit contra eundem. Dignum autem erat, ut plus castigaretur, qui reliquos animarat fratres ad tribulationes contra Joseph, quando eum occidere meditabantur; et tandem, morte in servitute commutata, ipsum ut mancipium venderent. DION. CARTH. *in c. XLII, Gen.*

Quisquis libros Regum evolvit, inveniet, nullum inter omnes Reges Israel atrocius fuisse a Deo castigatum, quam Jeroboam; sæpe autem, dum fulminum, a divina Justitia in ipsum emissorum fit meritum, ratio illorum his verbis insinuat: *Quia peccare fecit Israel,* duos enim vitulos aureos a subditis suis adorandos erexit, unum in Bethel, in Dan vero alterum: duo autem vituli, ut Bellovacensis ait, duo exemplorum malorum genera significant, in Principibus, Magistratibus sæcularibus etc. alterum in Prelatis, et personis Ecclesiasticis; hic est vitulus, quem posuit in Bethel, id est, in domo Dei, ad ruinam populi; vitulus in Dan, qui judicium interpretatur, significat exemplum malum terrenorum Principum. BELLO. *p. 3, spec. mor. l. III. disc. XVII.*

Regina Vasthi, quia invitata a Rege ad convivium venire recusavit, hanc transgressionem tam gravem Concilium Regale judicavit, ut decernere non dubitavit: *Non so-*

lum Regem lesit, sed et omnes populos et principes, qui sunt in cunctis provinciis Assueri; egreditur enim sermo Reginae ad omnes mulieres, ut contemnunt viros suos, et dicant: Rex Assuerus iussit, ut Regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit; atque hoc exemplo omnes Principum conjuges Persarum, atque Medorum parvi pendunt imperia maritorum; unde Regis justa est indignatio. Cujus historiae textus nostro in primis favet proposito, siquidem docet, quod vel unica anima, quantumvis Regis gloriae sit sponsa, multisque cummulata meritis, si tamen forte malum aliquod praeberit exemplum, principaliter autem, quando aliis tamquam exemplar praeferre debuisset, meretur ut repudietur, et aeterno exuatur Regno. ESTHER, I, 17.

Bellovacensis narrat, quod Episcopi quidam itineri se accinxerint, ut Haereticis Albigenensibus praeedicando, eosdem ab erroribus et haeresibus suis dimoverent: adibant vero illos in fastu et pompa equorum, comitatum, aliarumque similitum vanitatum, unde haereticis scandalizati dicebant: Ecce quomodo isti praedicant nobis Christum Dominum suum, equites peditem, divites pauperem, pomposi humilem. Et sic sine fructu de terra confusi recedere debuerunt. Supervenit igitur S. Dominicus, qui omnia ab Episcopis et Abbatibus data scandala restauravit, dum ad illos discealeatus venit, et nudis pedibus spinas calcavit, pauper, humilis, et cilicio vestitus, quo habitu illos compunxit, convicit, omnesque Deo lucratus fuit. BELLOVAN. l. c.

Florentinus Presbyter, dum felicia instituti S. Benedicti auspicia, cujus tunc prima jacebantur semina, tolerare non posset, furis stimulatibus infernalibus, septem induxit mulieres, quae nuda in horto saltarent, monachorum illorum incolatui vicino; quare et Sanctus dictum subito deseruit locum, cui veluti triumphans illatus impius, solaris domus suae ex improvise oppressus fuit, atque ita in verticem ipsius iniquitas ejus descendit. S. GREG. lib. II, 2. Dial. c. VIII.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut majorem universaliter admirationem stuporemque causant eclipses lunae et solis, quam aliorum inferiorum planetarum defectus; ita quoque si quis privata mala vita sua proximos suos scandalizet,

minus damnum causat, quam alius in dignitate constitutus. SALMERON, apud Mansi, d. XII, n. 7.

Sicut in exercitu omni, ut experientia docet, oculus et cura in desolationem, et contritionem intenditur principalium; ita quoque inimicus communis in bello isto, de quo scriptum est: *Militia est vita hominis super terram*. Ipse enim inimicus infernalis ad hoc praecipue conatur, ut illos vel maxime praevicari faciat, qui auctoritate et sanctitate sunt eminentiores. *Ibid.* n. 8.

Sicut magna crudelitas est, affligere aegrotantes; sic magna perversitas, seducere simplices; nam de pusillis dicitur: Ne coram caeco ponas offensivum. S. BONAV. *ibid.* disc. XXV, n. 8.

DAMNUM. — Sicut in navigatione exilis putatur error quem quis admisit et communi viatorum turba; gravissimus autem, et periculosissimus, qui perpetratur a nauclero; ita quoque in Reipublicae gubernio, quando aliqua persona privata peccat, sibi ipsi praedicit: qui autem gubernium tenet, habenasque dirigit imperii, nocet omnibus delicto suo, siquidem ad omnes transfunditur; et quandoque omnibus malum ejus imprimatur exemplum. MANSI d. XII, n. 7.

Sicut sol, quantumvis splendeat, non tamen consideratur singulariter; bene tamen, quando patitur; et iterum, sicut horologium, non quando fluens horas indicat, sed quando sistit, transeuntium in se oculos rapit; ita quoque, si quis superior malum dederit exemplum, omnes ipsum observant, murmurant, quodque pejus est, major subditorum pars idem sibi licitum esse, et imitari posse, arbitratur. *Ibid.*

Sicut si quod aedificium atteritur, se ipso plerumque corrucere facit muros vicinos, divellit, rumpitque pavimenta, aed, domosque contiguas; ita quoque scandalosus unicus non solus cadit et ruit, sed etiam alios cadere facit amicos, cognatos, socios, omnesque alios, ad quos malum ejus transmittitur exemplum: ideoque S. Thomas de Villanova nos adhortatur, dicens: Caveamus scandalum praebere pusillis, et dare illis occasionem ruinae: sufficiant nobis peccata nostra, non simus apud Deum etiam alienorum peccatorum rei. S. THOM. *Villan. ser. de S. Mic.*

Sicut Pharaon in extremam ruinam et desolationem populum Dei praecipitare decreverat, ideoque voluit, ut se occuparent in

operibus luti, et lateris; ast laboribus illis homines auctoritate pollentes praesse jussit; praeposuit eis magistros operum; ita quoque Pharaon infernalis populum electum luxuriae luto immergere volens, ordinat et disponit, ut malum iis obtingat superiorum exemplum, dicente Origene; Ideo praefecit eis Magistros operum, qui eos cogant discedere opera carnis. MANSI, d. X, n. 7.

Sicut is, qui integram civitatem toxico molitur inficere, venenum suum fontibus injicit, qui postea aquam intoxicatam in omnes civitatis partes derivat: scit enim, quod hoc pacto cum facilitate ad unumquemque insensibiliter dilatandum sit venenum. Eadem quoque astutia daemon utitur, quando integrum quemdam populum, provinciam, vel regnum inficere intendit, tunc enim fontem principalem venenato toxico imbut, id est, efficit, ut Princeps, vel Rex publicum scandalum continuo praebet, quo foveantur impii: similiter volens familiae alienigenae ruinam, caput domus invadit, illudque pessimis moribus vivere facit. Denique integræ alicujus Diocesis perditionem meditans, Episcopum depravat: *Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. Ibid.* n. 4.

Sicut, dum in caelo funestus aliquis cometa, vel alia infausta aeris impressio exoritur, universa terra exinde patitur: talia enim errantia sidera famem, strages, pestilentias, seditiones, terrae motus, et quævis alia aerumarum genera comminantur; eodem modo, quando, qui imperio praesunt, subditis scandalum praebent, Reipublicae varia supplicia, et flagella, et damna imminet. *Ibid.* disc. IX, n. 6.

Sicut infœcunda arbor, si fuerit in vinea, dum fundit mortiferam subjectis vitibus umbram, inimica non sibi soli, sed etiam palmitibus fit faecundis; ita homo deses, ignavus, si praesit populis, non sibi soli fit noxius, sed multis, dum sequentes se suo vitiat et perdit exemplo. S. CHRYS. *serm.* CXXIX.

SCANDALUM PASSIVUM VITANDUM. — Sicut fontes in hyeme calidiores propter circumstantes frigus redduntur, idem vero in aestate propter circumstantem aestum frigus suum intendunt; ita nos virtutem et devotionem intendemus, quoties in medio malorum nos deprehenderimus. PHILIP. *Hartuck in Dom.* VI, post *Pos. in Conc. Civ.* § 15.

Sicut rosae prope allium olent suavius, et lilia inter spinas speciosius albicant; ita nos

medias inter tentationes et scandala, amoenius florebitis, et germinabimus. *Ibid.*

Sicut nives in monte Aetna non absumentur a flammis, sed integræ perdurant; ita nos in maligno hujus mundi igne positi niveam servare puritatem, illibatamque procurare innocentiam satagemus. *Ibid.*

Sicut ex boum cadaveribus apes enascuntur; ita ex visis aliorum sceleribus caelestes enascuntur cogitationes, et melleae ad Deum aspirationes evolant. *Ibid.*

Sicut amara ex thymo dulcissimos legunt favos apiculae; ita et nos ex aliorum impietate suavissimum devotionis mel sugemus. *Ibid.*

MOTIVA.

Gravitas; quam bene ostendit Abulensis observans in Palestina molendina non per vim aquae, ut usitatum est nobis, sed ab asino quodam, circummagitari consuevisse. Et ideo S. Mattheus, et S. Marcus saxum istud molam asinariam appellant; vel etiam ad denotandum saxi magnitudinem, quia nonnullae molae parvae sunt, quae manibus circumaguntur; quae trahuntur ab asinis, inquit Abulensis, molae magnae sunt, et hanc magnitudinem exprimere voluerunt; quia vero dicitur, quod suspendatur mola in collo, et demergatur in mare, voluit Christus tangere magnitudinem poenae; in terra enim Chanaan sive Palestina, in qua Christus erat, consuetudo vigeat, pro maximis criminibus reos sic demergere; ideo per hoc significavit, quod poena, quae datur scandalizantibus proximis, major est, quam maxima poenarum, quae dantur hic pro criminibus, et ita eos terret. *Abulens. g.* XXXIV, in XVIII, *Matth.*

Fœditas; ob quam etiam Angeli detestantur hoc vitium, uti Salvator noster indicavit, dum, ubi comminatus est scandalum praebentibus commercium supplicium, immediate post Angelorum facit mentionem, quod utique sine mysterio factum non est; quia quando malum exemplum proximis nostris praebemus, sumusque causa ruinae animarum illorum, eodem tempore pariter Angelos offendimus, qui illarum custodiae invigilant, qui proinde zelo extimulati, Divinae Justitiae gladium contra nos apprehendent; ac proinde Christus ait: *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis meis; dico enim vobis, quia Angeli illorum in caelis semper vident fa-*

ciem Patris mei, qui in cælis est; venit enim Filius hominis salvare, quod perierat: quibus verbis rationem assignat, cur nulli hominum præbendum sit scandalum, quisquis deum sit, ne quidem parvulis, quia ipse nimirum de cælo descendit ad salvandas animas, quas scandalosus malo suo exemplo perdere studet, ac proinde vult dicere: Angeli zelantes honorem meum, et sibi commissorum salutem, suo tempore rigorosum de illis supplicium sumere non intermittunt. Nam, ut S. Bernardus in quodam sermone ait, nil æque offendit, et ad indignationem provocat eos, quomodo scandala, si forte inveniantur in nobis.

Insanabilitas; nam quando in Scriptura de aliis peccatis sermo est, ex modo, quo de illis loquitur, satis colligitur, quod eorum speret emendationem; unde et pro illius pietatis cælestis imploratur. At vero de scandalosis loquitur tamquam de hominibus a Deo separatis, vel tamquam de membris a corpore præcisis, unde hæc nulla spes vitæ reliqua esse poterit. S. BERN. ser. I, de S. Mich. Mansi di. VIII, n. 1.

Proclivitas; nam, ut S. Hieronymus ait, proclivis est malorum imitatio, et quorum virtutes assequi nequeas, certe imularis vitia. Id quod etiam in naturalibus patet, siquidem mala herba, et lolium naturaliter crescit; bonam vero cum industria, et cultura producere necessum est. Quæ proinde veritas nec ipsos etiam gentiles latere potuit, reliquos inter ita discurrere Seneca: Unum exemplum, aut luxuriæ, aut avaritiæ, multum mali facit; convictor delicatus paulatim enervat et emollit; vicinus dives cupiditatem irritat; malignus comes quamvis candido et simplici rubiginem suam affricat. Ita quicumque se a cursu, qui facilius, et naturaliter præcipitat, deorsumque trahit, in quo vitium denotatur, se abripi sinit. S. Hieron. ep. VII, ad Lasan.

Difficultas in reparando damno; non enim sic erit in nostra potestate corrigere, quos læsimus; qui enim scandalo obediunt, forte non obtemperabit consilio, et videbis fratrem in tuo exemplo labentem, nec succurrere poteris pereunti. Unde in hoc quodammodo ab aliens peccatis magis formidandum est, quam a propriis, quia minus nostræ potestati subest eorum remedium et medela. S. Thom. Villan. in Fest. S. Mich.

MEDIA.

Christi Amor, uti S. Ambrosius suavit dicens: quantum valeat salus fratris, ex morte Christi cognoscitur. Itaque qui scit, quantum constet, confirmare illum debet, non scandalizare. Qui enim scandalizant proximum, in Christum peccant, quia Christi fabricam, puto proximorum probitatem et salutem, quam Christus suo sanguine construxit, malo suo exemplo destruit et evertunt. S. AMBR. apud Mansi di. XII, 3.

Sua propria peccata considerare, uti Joan. Major sequenti exemplo docet: Factus est aliquando conventus in Scythis, et loquebantur Patres de quodam fratre culpabili, Abbas autem Prior tacebat. Postea vero surgens egressus est, et tollens sacrum implevit eum arena, et portabat eum in humeris suis, et mittens in sportella modica de eadem arena, portabat etiam ipsam ante se. Interrogatus autem a Patribus, quid hoc esset? Ille respondit: Sacrus iste, qui nullum habet arenæ, mea peccata sunt, quoniam multa sunt, posui ea super dorsum meum, ne doleam pro ipsis, et plorem. Ista autem arena modica peccata sunt istius fratris, et sunt ante faciem meam, et in ipsis exerceor iudicans fratrem: quod non oportet ita fieri, sed mea magis peccata ante me debent esse, et de ipsis cogitare, et rogare Deum, ut ignoscat mihi. Audientes autem Patres dixerunt: Vere hæc est via salutis. CORNEL. a Lapid. in Vit. PP. de verbis Se. libell. IX, n. 9.

Malitiam hujus vitii ponderare; quam S. Augustinus sequentibus verbis depingit: Videte genus homicidii, fratres: homicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro acinctus ad hominem venit, verbum seminavit, et occidit. Noli ergo putare, te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades; si fratri tuo mala persuades, occidis: quis enim nescit magis persuasiva esse exempla, quam verba? si quidem infallibilis est S. Leonis sententia dicentis: Validiora sunt exempla, quam verba. Quisquis scandalizat, mortem infert animæ proximi, sanguini injuriatur Redemptoris, quo anima illa tincta, et abluta erat. S. AUG. tr. XLII, in Jo.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, quomodo intelligenda sint verba illa Christi: *Si oculus tuus scandalizaverit te, erue eum, et projice abs te*: id quod S. Thomas Villan. explicat dicens: Non ad litteram suffodiendum oculum, aut præscindendam manum, vel pedem, intelligas; sed spiritualem oculum, aut manum, aut pedem, id est, amicum, qui tibi pro oculo est in consilio, aut pro manu in auxilio, aut pro pede in lucro, etsi dexter sit, et ad bonum te inducit, si alias te in peccatum trahit, projice abs te, declina ab eo, fuge illius societatem. S. THOM. Villa. ser. de S. Mic.

Nosse debet, quod scandali malitia tanto gravior sit, quanto major est viri, qui scandalizat, auctoritas; si enim tam gravis est pena illius, qui pusillum unum scandalizaverit, quid erit de illis, quos Deus tamquam mundi lucem posuit super candelabra, ut omnibus luceret? qui jam Episcopatus, dignitates et principatus obtinent, non ut populum ædificant exemplo et verbo, sed in scandalum sunt multorum, et in ruinam populi totius, videntis eorum potentiam, delicias, avaritiam, superbiam, qui ovis sunt in scandalum. (*Did. Stella* in XIII, Luc.) Quod confirmans S. Isidorus: Reges, inquit, vitam subditorum facile exemplis suis vel ædificant, vel subvertunt, ideoque Principem non oportet delinquere, ne formam peccandi faciat peccati ejus impunita licentia; nam Rex, qui ruit in vitia, cito viam ostendit erroris, sicut legitur de Jeroboam: *Qui peccavit, et peccare fecit Israel*; illi namque adscribitur, quidquid exemplo ejus a subditis perpetratur. (S. ISIDOR. I. III, sent. L.) Hinc etiam Innocentius III, in epistola quadam ait: Quanto Antiochena Ecclesia majori, Domino disponente, præeminet dignitate, tanto vobis est sollicitus providendum, ne fieri contingat aliquid in eadem, quod alicujus pravitatis exemplo mentes posset corrumpere subditorum; quia ea, quæ vident fieri a majoribus, facile solent trahere in exemplum. (INOC. III, I. III, Regis XV, ep. XX.) Et merito, nam nemo, teste S. Gregorio, in Ecclesia magis nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet; delinquentem enim hunc redarguere nullus præsumit, et in exemplum culpa vehementer extenditur, quando

reverentia Ordinis peccator honoratur. S. GREG. past. part. III, c. 1.

Nosse debet fraudem dæmonis quoad hanc materiam; quam quidem optime detexit idem S. Gregorius dicens: Callidus serpens cum a bonorum cordibus repellere se conspicit, per eos, qui ab illis valde diliguntur, et per eorumdem verba blandius loquitur, qui plus cæteris amantur, ut, dum vis amoris cor perforat, facile persuasionis ejus gladius ad intimam rectitudinis munimina irumpat. *Ibidem*, I. III, mor. VII.

Nosse debet quomodo passivum scandalum vitare debeat; id quod Philippus Hartungo hunc in modum explicat: Babylonii, teste Andrea Tiraquello tom. IV, de Nobilitate c. XXXI, nullo utebantur in urbe medico, sed infirmos in foro deponebant, ut de origine malorum pro cautela sua sani consulere; neque fas erat cuiquam infirmum præterire silentio, quin diligenter exploraret, quo quisque laboraret ex morbo: itaque consulebat sanus ægroto, quamvis ejus ratione similem morbum aliquando ipse gessisset, aut alium effugisse sciret. Ecce præleram medendi methodum, non a medicis, sed infirmis exquisitam! Morbi animæ vitia sunt: qui superbia laborat, Luciferum consulat; qui iracundia furit, Cainum quærat; qui luxuria labescit, filium adeat prodigum; qui avaritia corripitur, Judam interroget. Ex præcipiti Luciferi casu, ex mortifero Caini terrore, ex prodigi sordibus, ex suspensi crepantisque Judæ spectaculo plus proficiet, quam ab humilis Lazaris, patientissimi Abellis, mundissimi Josephi, etc. exemplis. *Philipp. Hartung. in Dom. VI, post pasch. conc. civ. § 11.*

MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

DAMNUM. — S. Bruno Cartusianorum Patriarcha textum illum Apostoli, in quo Corinthiis persuadet, ut scandalosum illum incestuosum e medio societatis suæ auferant, et amoveant: *Ut tollatur e medio vestrum, qui hoc opus fecit*; hunc, inquam, textum exponens, subjungit: Hunc, et omne malum tollite de medio vestrum; quasi dicere vellet, scandalum centrum esse, et omnis malitiæ nidum. S. BRUNO, in I, Cor. n. 9. v. 1.

Apostolus in c. v, epist. 1, ad Corint. de scandalo tractans, ipsum fermentum assimilat

dicens: *Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* et paulo post, eidem allusioni insistens, quale venenum annexum habeat, subnectit inquiring: *fermentum malitiae, et nequitiae*. Quam pariter ob causam olim Deum severissime inhiibuisse arbitror, ne Israelitae quidquam fermenti in aedibus suis asservarent: *Non erit fermentum in domibus vestris, quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel*. Sed quorsum, obsecro, cum tanto rigore mortis poena illi intentabatur, qui massam hanc domi suae asservaret? scilicet ut in eo disceremus, quod vel unius duntaxat scandalum, in fermento figuratum, sufficiens pestis sit, quae inficiat, morteque mulcet omnes in tali familia degentes. Unde S. Thomas inquit: Sicut per modicum fermentum tota massa corrumpitur, ita per unum peccatorem tota societas inquinatur: in cuius confirmationem illum adducit Ecclesiastici textum: *Ab una scintilla augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis*; et hoc quidem contingit, dum per peccatum unius alii provocantur equaliter ad peccandum. Quem pariter textum Dionysius Cartusianus exponens, sub titulo fermenti ad homines alludit scandalosos, dum ait: Sic unum peccatum, seu unus pestilens et perversus, totam massam, id est, vestram congregationem contaminat, inficit, et seducit, nisi auferatur. S. THOM. et Dion. Cor. in cit. loc.

Consideratione dignus est modus, quo incarnata, et increata Sapientia in praedicta zizaniorum parabola loquitur, dicit enim, quod supremus Iudex Angelos suos in fine saeculorum velut totidem messores in Ecclesiam suam militantem missurus sit, ut in celeste granarium frumentum congregent, zizania autem in ignem infernalem conjiciant: querendum enim hic venit, cur, ex quo per hanc malam herbam vel zizania, quævis culpa, omnisque perversitas intelligitur, nulla fiat specialis peccati mentio, praeterquam scandalum? Dicit enim sacer Textus: *Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburantur, sic erit in consummatione saeculi; mittet filius hominis Angelos suos, et colligent de regno eius omnia scandala*; cur nullam facit mentionem de sacrilegiis, de apostasiis de haeresibus, de atheismo, de paganismo, de incestibus, de blasphemis, de simoniis, de homicidiis, de usuris etc. Cur sola scandala memorat? scitisne, quodnam hujus sit mysterium? hoc nimirum, quia, cum ibi de igne infernali

agatur, nullum est peccatum, quod majorem cum illo igne relationem habeat, quam scandalum; hoc enim unica causa existit, cui Deus abyssus illius voragine aperuerit, etenim a principio quidem Creator totum universum produxit: *In principio creavit Deus caelum et terram*, sed sine inferno. Quando igitur justitia vindicativa ignem illum centro terrae invisceravit, ibidemque tenebriosum illum gilatavit carcerem? tunc videlicet, ut diximus, quando Draco infernalis tertiam naturae Angelicae partem scandalo suo in abyssum protraxit: *Michael et Angeli ejus praebantur cum Dracone, et Draco pugnat, et Angeli ejus, et non valuerunt, neque locus eorum amplius inventus est in caelo, et projectus est Draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas*. Causa igitur, cur ipsi, et sequacibus ejus barathrum apertum fuerit inferni, est haec, quia seduxit universum orbem, postquam seduxisset magnam caelestis curiae partem. *Mansi di. vii, n. 7.*

Queri non immerito potest, cur Adam, et Eva a Deo interrogati fuerint, serpens vero non item, et tamen hic instrumentum, et auctor omnis mali fuerat; quod dubium Procopius his verbis resolvit: *Mirabile vide judicium! deceptos interrogat, deceptorem non interrogat, sed quasi malum, et mali auctorem, et penitus incorrigibilem, veniaque indignum, affatur*. Voluit nimirum Divina Sapientia, quæ omnia alto cum mysterio disponit, ab ipsis mundi crepundis nos docere, illos, qui offendiculum sunt, et ruina animarum, ut plurimum incorrigibiles, veniae incapaces, et perditæ salutis homines esse. Non enim fuit examinatus serpens, nec vocatus ad se defendendum, aut rationem de se reddendam, sicuti primi parentes, sed ex abrupto maledictus, et condemnatus fuit: *quia fecisti, hoc, maledictus eris*. Non enim opus est examine, aut processu ad condemnandum illos, qui scandalum praebent, nimis potens, et detestabile est scelus illorum, et quia in flagranti crimine deprehenduntur, tamquam atrocium delictorum rei, inauditum condemnantur. *Ibid. n. 8.*

D. Chrysologus de malitia scandali scribens, alia hujus comminatæ poenae mysteria in medium adducit; quare, inquit, non lapis, sed lapis molaris? quia lapis molaris dum tritum terit, dum farinam fundit, a polline furfurum dum seernit, panem pie laborantibus subministrat. Bene ergo illi, qui eligit

minister scandali magis esse, quam pacis, ad collum lapis alligatur molaris, ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debisset ad vitam, quia sensus ad vitam datos, mortis convertit in scandalum, suadendo aliud videre, aliud audire, aliud sentire, aliud sapere, quam in Christo erat, quam erat in scientia salutari. Hinc angularem lapidem, hinc adjutorii lapidem, hinc lapidem sine manibus abscissum, quod est Christus, sic pusillorum circuit, et traxit ad scandalum, ut non panem vitae, sed panem lacrymarum conficeret et doloris, sicut Propheta testatur dicens: *Qui manducatis panem doloris*. S. CHRYS. ser. XXVII.

Considerandum est, quod reus, qui saxo ad collum alligato in mari submergitur, penitus ab oculis nostris subducatur, non vero item qui in publico foro justitiae supplicio afficiuntur, hi enim, quia omnibus expositi sunt, in spectatoribus excitant compassionem, atque ad porrigendum pro anima illorum precum subsidium populum commovent, e contra vero qui in mare demergitur et profundatur, exosus declaratur omnibus, et indignus qui videatur, nedum adjuvetur. Hanc autem detestationem et abominatorem scandalosi poenae leo sustinebant, quia exosi sunt Deo, hominibus, et multo magis Angelis. *Mansi di. III, n. 4.*

Per experientiam videmus, quod si pes v. g. in offendiculum aliquod impingens, graviter laedatur, non ob id subito praescinditur, aut separatur a corpore, imo ad pedem curandum manus confestim accurrit, oculus similiter ad qualitatem mali discernendam quaquaversum vertitur; denique stomachus haud invitus est ad sustinendam pro cura pedis diatam; uno verbo invicem sollicita sunt membra; cur igitur tam Christus, quam Sanct. Paulus ad Galatas, nociva membra praescendi suadent, et a corpore projici, quod idem est, ac si dicerent, totaliter separaret scandalosus a communione, et consortio nostro, tamquam excommunicatus, et praecisus? cur non potius ad correctionem admittitur, et per exhortationes ad sui emendationem promovetur et inducitur? Resp. prosequendo eandem similitudinem membri putridi corporis nostri, quamdiu enim spes est, ut sanari possit pars aliqua corporis infirma, toleratur in corpore, et ad illud curandum omnis generis remedia adhibentur; at vero quando evidens est periculum, ne ex eo totum corpus inficiatur, tunc

a corpore praescinditur, et in terra sepelitur: eodem modo de aliis peccatoribus, et vitiosis dici potest, quod ad faciendam poenitentiam magis sint dispositi, magisque emendationis capaces, et ideo sine perversionis periculo cum illis, utpote spe salutis suae promittentibus, tute, et secure agere, et conversari possumus; at vero scandalosi sunt veluti membra putrida, quæ sana corporis membra inficiunt et destruant, nec aliud superest pro illorum salute remedium, quam sectio; ac proinde bene S. Paulus ait: *Utinam abscondatur*; et Salvator: *Abscinde, et projice*. *Ibid. n. 3.*

Manassi gravissimum coelitus inflictum supplicium Scripturæ sacrae commemorant, qui ut I. II. Paralip. asserit, vitam suam in praedam dederat, abominacionibus horrendis, ita ut non modo carnis desiderii fraena laxasset, sed insuper veri Dei cultum conculearet, dicente Scriptura sacra: *Fecit malum coram Domino, juxta abominaciones gentium*. Et paulo post idem sacer Textus astruit, quod populum seduxerit, ut eorundem gentium sectaretur abominaciones; igitur Manasses seduxit populum, Et nihilominus si totam pererretis Scripturam sacram, nusquam invenietis eum actu aliquo posito Israelcem ad idololatram instigasse; qualiter igitur eum seduxit? suffecisset equidem Spiritum S. dixisse, quod Rex idololatra erat; hoc enim sufficiebat ad inferendam hanc aliam consequentiam, scilicet quod populum seduxisset; quia, ut Sanct. Bernardus ait: Principis error multos involvit, et tantis obest, quantis praest; damnum quidem exile est, quando is, qui scandalum praebet, homo privatus est quia si quis de populo deviat, solus perit; Princeps iter faciens, numerosum post se comitatum trahit, et ideo, si extra vite limites egrediatur, per ejus sequelam omnes a recta semita deviant, et in praecipitia labuntur. Unde verissima est illa Magni Gregorii omnibus manifesta propositio dicentis: Cum pastor per abrupta graditur, consequens est, ut grex in praecipium feratur. *Idem dis. II, n. 3.*

In Exodo incredibilis illa strages refertur, in qua Moyses ex instinctu divino aliquot Hebraici populi millia, quæ sua ante vitulum aureum genua flexerant, peremit: cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum; et tamen numerus idololatrarum ad ejusdem vituli adorationem concurrentium utique longe major erat, qui salvus reman-

erat. Unde merito querendum venit, cur injuria divino cultui facta in minori injuriantium numero vindictam suam luat? Sed facilis est ad hoc responsio : quia Deus precipue illos punire voluit, qui idololatriam promoverant, illiusque auctores et capita fuerant, quia hi non solum propriarum culparum rei existunt, sed etiam omnium illorum exemplum ad alios transfunditur. Et ideo S. Isidorus Pelusiota ait : Cum omnes pene in deserto vitulum effecissent, quidam poenas dederunt, (hoc est fortasse, qui scelus auspicati erant) : quidam autem veniam consecuti sunt in neque, qui per fraudem et imposturam illorum vestigiis institerant. Et enim illi aliqua ex parte excusabiles censeri debent, qui malo Principum et Prælatorum exemplo provocati erant, quia hoc illos incantat, illorumque scelus certo quodam modo canonizat. S. ISIDOR, *Pelus.* l. III, *ep.* CLII.

Questio est, quæ fuerit origo idololatriæ, quæ insatiabile inferni barathrum, demones pro diis adorati faciendo, per tot sæcula implevit? nimirum antiquus serpens, considerans, homines ad delicias, voluptates, gulam, avaritiam, vindictas, et similia scelera vehementer esse propensos, deos adinvenit; hinc illorum appetitibus valde proportionatos, ut peccata prædicta per exemplum deitatis, quam venerabantur, non solum impunitate gauderent, verum juxta falsam illorum fidem, per imitationem meritum conciliarent; sic enim pro impudicis adinvenit impudicam deam Venerem; pro avaris Mercurium? pro vindicativis Martem, denique Bacchum pro epulonibus. *Mansi disc.* x, 1.

Considerabilis est quædam S. Hieronymi super Daniele scribentis ponderatio; ut enim statua illa antea adorationis cultum reciperet, sequens emanavit edictum, ut scilicet Satrapæ et Principes primi essent, qui coram illa genua sua flecterent; ait enim Sacer Textus : *Tunc congregati sunt Satrapæ, Magistratus, et Judices, Duces, et Tyranni, ac Optimates, qui erant in potestatibus constituti, et universi Principes gentium, ut convenirent ad adorationem statuæ; tametsi enim per quotidianam experientiam videamus, quod infima plebs, et fex hominum prima esse soleat, quæ matutino tempore surgens, ad satisfaciendum devotioni propriæ Ecclesiam adeat; e contra vero Nobiles, et Principes ultimi esse consueverint : nihilominus Rex ille sapienti consilio statuit, ut Princi-*

pes primi essent, qui statuum illum adorarent; cujus rationem Sanctus Hieronymus indicat, dum ait : Principes congregantur ad adorandum, ut per Principes seducantur et gentes. *Ibid.* n. 3.

Apud Jeremiam Deus introducit, in hæc verba loquens : *Ecce ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrupisti universam terram, et extendam manum meam super te, et dabo te in mortem combustionis.* Enim vero nullus est morbus, qui communiter in universum populum magis dilatetur, quam pestis, nulli enim parci sexui, conditioni, aut professioni personarum; at vero quando ipsos quoque Principes inficit, signum est, quod stragem quamdam faciet irremediabilem; utique oraculum Propheticum non sine misterio hanc adduci similitudinem, quia quando in Superioribus, et Magnatibus scandalum reperitur, subito omnes inde inficiuntur. (JEREM. 51.) Montes pestiferi, inquit Bellovacensis, sunt Majores, quorum corruptio derivatur in inferiores. Unde Principis alicujus scandalosi regimen, per Cathedram, e qua docetur, et leges promulgantur, denotatum, cathedram pestilentiæ appellatur, de qua Psalmista ait : *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit.* (Psal. 1.) Tunc autem, Hugo de S. Victore ait; recte cathedra pestilentiæ fit, quando pravum opus in exemplum veniens plures corrumpit. *Bell.* p. 3, *spec.* l. III, *dist.* VII, *Ps.* I.

SOCIETAS.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est duorum, pluriumque conjunctio, contracta ob commodiorem usum, et questum uberiorem. Nive est adunatio hominum ad aliquid perficiendum, ut S. Thomas definit. (S. Tho. in *opus. cum. Reli. impugn.* v.) Unde Aristoteles ait : Sunt Societates omnes quedam velut partes civilis societatis. Conveniunt enim homines emolumentum alicujus causa, et ut suppedient aliquod, quod ad vitæ usum, cultumque pertinet. Putant aliqui Socium a Sodali in hoc differre, quod socius proprie dicitur, qui in re seria, ac laboriosa juvat alterum; sodalis autem, qui in rebus levioribus, alteri societatem præstat. *Arist.* l. VIII, *Eth.* c. IX.

DIVISIO. — Dividitur in *bonam et malam*; illa est, quæ inter bonos et virtuti deditos reperitur; ista, quæ a malis et scleratis hominibus mala intentione contrahitur.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Omne animal diligit simile sibi : sic et omnis homo proximum sibi, omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *Eccl.* XVIII, 19.

SOCIETATIS UTILITAS. — Melius est, duos esse simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ : si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. Et si dormierit duo, fovebunt se mutuo, unus quomodo calefiat? et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt. Funiculus triples difficile rumpitur. *Ec.* IV, 9.

SOCIETAS BONA. — Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. *Ps.* LXXXIII.

Quæ participatio justitiæ cum iniquitate?

II. *Cor.* VI.

Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Christi Domini nostri. I. *Cor.* I.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris. *Ps.* XVIII, 26.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit : amicus stultorum similis efficitur. *Prov.* XIII, 20.

Cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei. *Ec.* XXXVII, 15.

Ece quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum. *Ps.* CXXXII, 1.

Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *MATTH.* XVIII, 20.

Si videris sensatum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. *Ec.* VI, XXXVI.

Oculi mei ad fideles terræ; ut sedeant mecum : ambulans in via immaculata mihi ministrabat. *Ps.* c, 6.

Ferrum ferro acuitur, et homo exacuit faciem amici sui. *Prov.* XXVII, 17.

SOCIETAS MALA, EJUS FUGA ETC. — Qui tegerit piecem, inquinabitur ab ea : et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *Ec.* XIII, 1.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis : prohibe pedem tuum a semitis eorum; pedes enim illorum ad malum currunt. *Prov.* I, 18, et 15.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Ec.* VII, 2.

Exit de illa populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis. *Apoc.* XVIII, 4.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus. *ISAIE.* LII, 11.

Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. *Nu.* XVI, 26.

Cum fatuis consilium non habeas; non enim poterunt diligere, nisi quæ eis placent. *Ecc.* VIII, 20.

Cave, ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam. *Exo.* XXXIV, 18.

Quis miserabitur incantatori a serpente percussu, et omnibus, qui apropiant bestiis? et sic qui comitatur cum viro iniquo, et obvolutus est in peccatis. *Eccl.* XII, 13.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit. *Psal.* I.

Denunciamus autem vobis, Fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. *II. Thes.* III.

Non habitaveris cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, et sumas laqueos animæ tuæ. *Prov.* XII.

SOCIETATIS MALE DAMNUM. — Commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum, et factum est illis in scandalum. *Ps.* cv.

Filii adominationum fiant filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. *Ec.* XII, 8.

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos vero, etiam laudem : illud tantæ felicitatis est, quantæ etiam securitatis; hoc tantæ virtutis, quantæ difficultatis. Quale nempe est illud, tangere piecem, et non inquinari ab illa, in igne sine læsione versari. S. BER. in *epist.*

Hoc unicuique proprium est, ut, qualis